

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ ПРОДУКТІВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

ECONOMIC EFFICIENCY OF PRODUCTION AND AGRICULTURAL PRODUCTS ALTERATION

УДК 330.341:338.439

Бренич І. Є., аспірант ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького, Львів, Україна*

МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АГРОПРОДОВОЛЬЧУ СФЕРУ

У статті розглянута інноваційна діяльність як визначальний фактор економічного розвитку регіону. Розглядаються питання суті і значення інновацій та досліджуються проблеми інноваційної діяльності. Визначені основні умови, що сприяють покращенню інноваційних процесів. Окрему увагу приділено механізму впровадження інноваційних технологій в агропродовольчу сферу та регіональним особливостям. Визначені умови, що сприяють покращенню інноваційного розвитку регіону.

Ключові слова: інновації, інноваційні технології, механізм інноваційного розвитку.

УДК 330.341:338.439

Бренич І. Э.

*Львовский национальный университет ветеринарной медицины и биотехнологий
имени С. З. Гжицкого*

МЕХАНИЗМ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В АГРОПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ СФЕРЕ

В статье рассмотрена инновационная деятельность как определяющий фактор экономического развития региона. Рассматриваются вопросы сущности и значения инноваций и исследуются проблемы инновационной деятельности. Определены основные условия, способствующие улучшению инновационных процессов. Отдельное внимание уделено механизму внедрения инновационных технологий в агропродовольственной сфере и региональным особенностям. Определены условия, способствующие улучшению инновационного развития региона.

Ключевые слова: инновации, инновационные технологии, механизм инновационного развития.

UDC 330.341:338.439

Brenych I. E.*Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S. Z. Gzhytskyj***MECHANISM OF IMPLEMENTATION INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN
THE AGRI-FOOD SPHERE**

In this paper the innovative activity as a determinant of economic development. The questions of fact and value innovation and the problems of innovation activities. Determination of the main conditions that promote the improvement of innovation processes. Special attention is paid to the mechanism for the introduction of innovative technologies in the agri-food sector and regional features. Conditions that contribute to the improvement of regional innovation

Key words: *innovation, innovative technologies, mechanism innovation development.*

Як свідчить практика, недоліки існуючої системи відносин між сільгоспвиробниками і підприємствами харчової промисловості не дають можливості реалізувати їм наявний виробничий інтелектуальний потенціал, запровадити нові види продукції і технології. Роз'єднаність сировинної бази, промислових підприємств, наукових установ і органів влади, неузгодженість їх діяльності веде до неефективного використання і втрати ресурсів розвитку.

Механізм впровадження інноваційних технологій агропродовольчу сферу має стати дієвим засобом забезпечення інноваційного розвитку в усіх ланках технологічного ланцюга виробництва харчової продукції.

Механізм впровадження інноваційних технологій у агропродовольчу сферу регіону є, по суті, комплексною системою інструментів забезпечення інноваційного розвитку (правових, економічних, адміністративних, організаційних, освітніх, пропагандистських тощо), пов'язаних єдиними цілями, принципами і забезпечених відповідними ресурсами.

Сутність цього механізму стає зрозумілою, якщо відкреслитися від традиційних уявлень про необхідність стимулювання впровадження нововведень. Стимулювання не є достатнім для реалізації інноваційного розвитку. Мотиваційні важелі не завжди виявляються дієвими, що пояснюється низкою об'єктивних (високий зовнішній ризик проектів), а частіше суб'єктивних причин (небажання розвитку, задоволення існуючим станом тощо). Тому механізм має саме забезпечувати інноваційний розвиток, не залишаючи підприємствам і організаціям іншого шляху, окрім запровадження інновацій. Це не означає, що він має будуватися на принципі самовиживання підприємств (який, до речі, був досить дієвим на Заході, але не виправдав себе в умовах України). Навпаки, слід створити умови, коли підприємці не тільки не зможуть відмовитися від інноваційної діяльності, але й усвідомлять її необхідність, високу результативність, нові можливості і прагнуть до інноваційного розвитку.

Головною метою дії механізму є сталий прогресивний розвиток усіх сфер соціально-економічної системи регіону, адже тільки комплексність розвитку дозволяє забезпечити прогрес у кожній ланці господарства і життєдіяльності людей. Механізм інноваційного розвитку агропродовольчої сфери є органічною складовою механізмів соціально-економічного розвитку регіону і країни. З цього випливають другорядні, але не менш важливі цілі: підвищення якості життя, і

комплексне забезпечення реалізації інтересів сільськогосподарських виробників, промислових підприємств, держави і населення у процесі розвитку.

Ефективність системи поширення сільськогосподарських знань та інформаційної системи, досягнень науки залежить від рівня сприйняття потенційними споживачами, готовністю останніх у конкретному середовищі перетворити здобутки вчених у товарні вироби, що уособлюють НТП [8].

Отже, механізм впровадження інновацій у регіональну агропродовольчу сферу має забезпечити реалізацію ряду завдань:

- стимулювання наукових розробок, що мають на меті створення нових технологій і продуктів агропродовольчої сфери;
- ефективну передачу досягнень науки, знань і результатів наукових розробок у виробництво;
- фінансування інноваційних проектів та прийнятних для підприємств агропродовольчої сфери умов;
- справедливий розподіл результатів інноваційних проектів;
- поглиблення агропромислової інтеграції;
- розроблення, експертизу і супроводження інноваційних програм і проектів;
- освіти, підготовку і перепідготовку кадрів;
- формування інноваційного способу мислення;
- участь держави і регіональних органів влади у інноваційній діяльності підприємств агропродовольчої сфери регіону.

На практиці слід спиратися не лише на науковий потенціал регіону, але й стимулювати співпрацю з науковими установами, що знаходяться в інших регіонах країни та за кордоном. Хибною є думка про необхідність всілякого запобігання витоку інформації з наукових установ. Слід чітко розмежувати захист інтелектуальної власності та запобігання розповсюдженню розробок і результатів досліджень. Захист інтелектуальної власності передбачає унеможливлення контрафактного використання результатів наукових пошуків і ставить за мету забезпечити насамперед дотримання економічних інтересів дослідників. Проте обмін знань на законній основі лише сприяє подальшому розвитку науки і техніки.

Прискорення впровадження інновацій у виробництво можливе лише за умови створення відповідної інформаційної системи двосторонньої дії, що має своєчасно сповіщати науковців про потреби виробників і підприємців про досягнення науки. Про необхідність такої системи свідчить інтерес з боку вчених [7].

Вкладення капіталу у інноваційні проекти вважається інвестицією із підвищеним ризиком, що в умовах нестабільності економічного, політичного і соціального середовища України робить такі проекти непривабливими для потенційних сторонніх інвесторів [1], а можливості самофінансування підприємств і фінансування з боку держави, як показав аналіз, є обмеження. За таких обставин необхідно оптимізувати ризики і економічний інтерес інвесторів, що є можливим лише за умов надання їм беззаперечних гарантів доходності діяльності (можливості повернення вкладених коштів). Як ми вже зазначали, саме фінансування є головним важелем стимулювання інноваційної активності підприємств, а інструментом має стати пільгове кредитування інноваційних проектів коштами держави, регіонів і інвесторів. Мова йде про до фінансування проектів державою, оскільки повне фінансування бюджетними коштами в умовах обмеженості грошових ресурсів на жаль неможливе. На перших етапах розвитку інноваційної діяльності більшу увагу дослідники пропонують приділити капіталовкладенням у реконструкцію та технічне переозброєння, як більш дешевим

способом оновлення виробництва [8]. Ми не можемо погодитися з таким підходом, оскільки реконструкція і технічне переозброєння обмежено інноваційними заходами. Вони не можуть забезпечити справжнього зльоту виробництва і врешті-решт ведуть до необхідності знову вкладати кошти. Лише радикальні інновації забезпечують справжній якісний стрибок виробництва і дозволяють отримати досить тривалу перевагу на ринку.

Про необхідність поглиблення агропромислової інтеграції як обов'язкової умови розвитку йдеться у багатьох працях вітчизняних вчених [2, 3]. Важливою проблемою залишається вибір форми інтеграції аграрного і промислового виробництв, і в цей вибір залежатиме від конкретних умов регіональної агропродовольчої сфери, налагоджених сталих зв'язків між виробниками і переробниками сільськогосподарської продукції, інтересів розвитку регіону.

Одними із важливих етапів втілення інновацій є розроблення, експертиза і супроводження інноваційних проєктів. Як показує досвід, рівень підготовки фахівців підприємств і знань підприємців не завжди відповідає вимогам ефективної реалізації інновацій. За таких умов необхідне залучення спеціалістів відповідної кваліфікації до розроблення проєктної документації (технічних проєктів, техніко-економічного обґрунтування, бізнес-планів). Важливим є також проведення всебічної експертизи проєктів, насамперед на предмет життєздатності, і постійний моніторинг за їх реалізацією з метою своєчасного внесення коректив, залучення додаткових фінансових коштів, запобігання ризиків. Ці функції можуть бути покладені як на окремих залучених спеціалістів-експертів (науковців та практиків), так і на спеціально утворені регіональні консалтингові служби (агенції), що можуть діяти при наукових або освітніх закладах і підтримуватися державою. До речі, у науковій літературі зустрічаються ідеї створення таких служб або навіть інформаційно-консультаційних систем [6].

Підприємці мають постійну потребу у консалтингу, однак сьогodнішній рівень їх свідомості не дозволяє усвідомити вигоди від такого співробітництва – це питання часу.

Умовою розвитку інноваційної діяльності є підвищення кваліфікаційного рівня і рівня знань керівників та працівників підприємств. Головну роль тут мають зіграти заклади освіти. До підготовки і перепідготовки фахівців вищої кваліфікації необхідно залучити провідних спеціалістів і вчених у галузі інновацій та інвестицій, сільського господарства, техніки та технологій.

Одним з основних факторів, що сприяє інноваційну активність, є людський фактор – ментальність (консерватизм сільськогосподарського товаровиробника, небажання врахувати провідний досвід) [8]. Це здається дивним, оскільки консерватизм і несхильність до ризиків притаманні в основному великим підприємствам, що погоджуються на невеликий відсоток прибутку на вкладений капітал за умови мінімального ризику [1], а умовою зростання малих підприємств у конкретному середовищі є схильність до ризику. Такий стан пояснюється невідповідністю усталеного способу мислення, що сформувався за часів планової економіки і стихійного ринку перехідного періоду, сьогodнішнім вимогам цивілізованого ринкового середовища. Формування інноваційного способу мислення є, на нашу думку, найскладнішою задачею. Її вирішення можливе за умови комплексного використання освітніх, пропагандистських і мотиваційних заходів. На більш пізніх стадіях розвитку можливе формування інноваційного механізму, здатного до самостійного руху і саморозвитку. На жаль, це не є ближньою перспективою.

Взаємовідносини у агропродовольчій сфері регіону у процесі реалізації функцій і задач механізму інноваційного розвитку показані на рис.1.

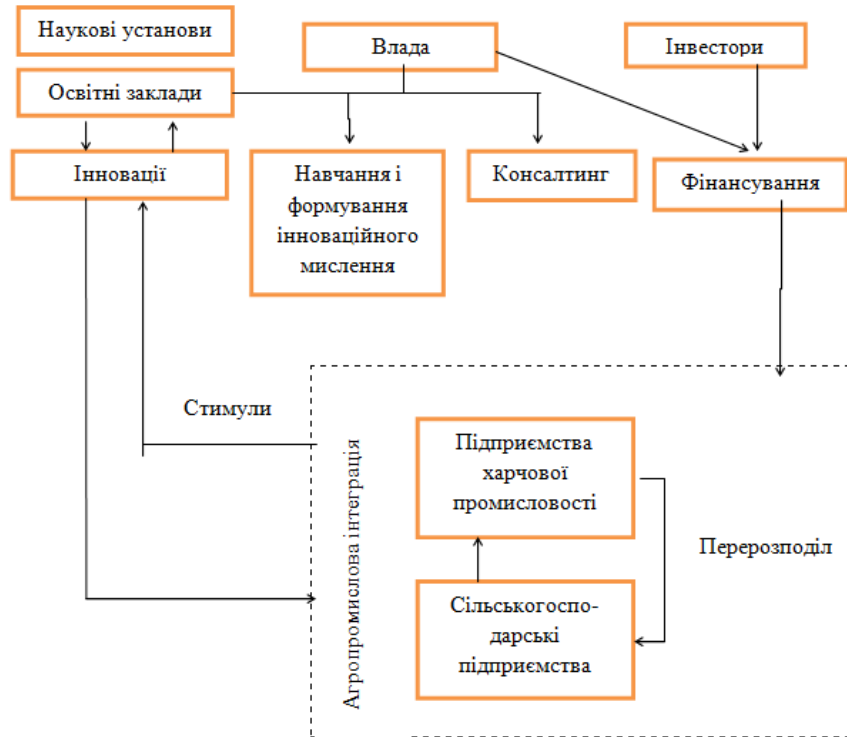

Рис.1. Взаємовідносини у агропродовольчій сфері регіону у процесі реалізації функцій і задач механізму інноваційного розвитку

Впровадження механізму інноваційного розвитку агропродовольчої сфери у реально функціонуючу виробничу систему вимагає адаптації до конкретних регіональних умов господарювання.

Виходячи з наявних природно-кліматичних умов, виробничого і кадрового потенціалу, пріоритетними напрямками розвитку АПК у Карпатському регіоні, на нашу думку, мають бути:

- рослинництво (виробництво зернових культур, соняшнику, баштанних культур, овочів та фруктів, винограду);
- свинарство;
- птахівництво;
- розведення великої рогатої худоби;
- молочне скотарство;
- вівчарство.

Слід врахувати наявність потужного виробничого потенціалу, що може забезпечити значне збільшення обсягів виробництва і переробки зерна та соняшнику, м'яса птиці, свинини, яловичини і молока.

Економічними і соціальними цілями політики розвитку агропродовольчої сфери Карпатського регіону мають бути:

- формування економічно ефективного конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва і харчової промисловості на основі використання інноваційних технологій;

- науково-технічна і науково-виробнича інтеграція виробничих підприємств агропродовольчої сфери, наукових установ і освітніх закладів;
- забезпечення зайнятості населення(особливо на селі), досягнення прийнятого рівня доходів робітників;
- підвищення якості життя населення, соціальна розбудова села.

Економіка агропродовольчої сфери має рухатися не розрізненими підприємствами, а їх об'єднаннями, групами, мережами, з горизонтальними, вертикальними і регіональними зв'язками.

Формування інтегрованих структур у агропромисловому комплексі має давні традиції у багатьох країнах світу. Результати їх діяльності доводять, що утворення сільськогосподарськими і харчовими підприємствами інтегрованих регіональних організаційних структур веде до мінімізації трансакційних витрат, зменшення інформаційної асиметрії і ризиків ринкових трансакцій [5].

Вертикальна інтеграція за технологічним принципом є взаємовигідною, оскільки малі фірми зменшують витрати на інновації та ризик і отримують замовлення на виробництво товару, якому гарантований збут, а великі компанії збільшують свої ринкові можливості [5].

Для реалізації інноваційних методів необхідна протекціоністська макроекономічна політика держави, державне фінансування найбільш важливих проєктів на конкурсній основі.

Для стимулювання розвитку АПК регіону, на нашу думку, доцільно застосувати набутий у інших країнах досвід створення регіональних інтегрованих виробничих структур. Так, наприклад, у Белгородській області Росії для стимулювання розвитку АПК створюються територіальні кластери, у яких технологічні процеси здійснюються за схемою повного замкненого циклу: від виробництва кормів до переробки виробничої сировини і реалізації готової продукції через власну торговельну мережу [4].

Серед існуючих організаційних форм сільськогоспідприємств перевагу слід віддати великим вертикально інтегрованим спеціалізованим підприємствам з виробництва і переробки сільгосппродукції. Вони мають низку суттєвих переваг: чітка економічна перспектива, відсутність явних меж між ними через рухомість економіки. Дослідження особливостей виробництва продовольчої сировини (сезонність, періодичність або постійність виходу продукції), потреби переробних потужностей у сировині, розмірів і структури сформованої сировинної зони дозволяє оцінити відносини між сільгоспвиробниками і переробними підприємствами і можливість надання їм необхідно допомоги насінним матеріалом, хімікатами, засобами виробництва, сервісними послугами, грошовими коштами при вирощування продукції та її транспортуванні після збирання врожаю у рослинництві або закінченні виробничого циклу у тваринництві. Насамперед це стосується відгодівлі молодняку, вирощування овочево-баштанних культур тощо.

Отже, необхідно запроваджувати нові високі технології для виробництва основних видів сільськогосподарської продукції і переміщення сировини до переробних підприємств.

Висновки. Ми вважаємо, що єдиним перспективним шляхом розвитку регіональної агропродовольчої сфери є інноваційний на основі створення великих вертикально інтегрованих виробничих структур. Основу таких інтегрованих структур мають складати суб'єкти господарювання, що виробляють

сільськогосподарську продукцію за пріоритетними напрямками розвитку АПК у Карпатському регіоні.

У своїй діяльності вони мають взаємодіяти з підприємствами, що забезпечують їх посівним матеріалом, кормами, переробними підприємствами, торговельними компаніями, транспортними підприємствами і підрядними будівельно-монтажними організаціями. Науково-дослідницькі установи і організації мають утворити відповідний клімат для здійснення інноваційного підприємства у інтегрованій структурі. І безпечно, як ми вже зазначали, для досягнення позитивних результатів необхідна підтримка з боку держави: гарантії області, фінансування і до фінансування проектів і програм.

Література

1. Вітлінський В. В. Ризик у менеджменті / В. В. Вітлінський, С. І. Наконечний. – К.: ТОВ «Борисфен-М», 1996. – 336 с.
2. Гладій Н. В. Особливості поглиблення агропромислової інтеграції / Н. В. Гладій // Економіка АПК. – 2005. – № 5. – С. 55–58.
3. Мазуренко О. В. Розвиток інтегрованих формувань в АПК / О. В. Мазуренко // Економіка АПК. – 2006. – № 3. – С. 89–93.
4. Савченко Е. Стратегический курс развития аграрной экономики – создание крупных интегрированных формирований / Е. Савченко // АПК: экономика, управление. – 2007. – № 5. – С. 2–8.
5. Стадник В. Чинники і умови реалізації Суб'єктами малого бізнесу стратегії інноваційного розвитку / В. Стадник // Регіональна економіка. – 2006. – № 3. – С. 58–65.
6. Ткаченко В. Г. Комплексное развитие АПК регионов и обеспечение продовольственной безопасности / В. Г. Ткаченко, В. П. Шпичка // Економіка АПК. – 2006. – № 5. – С. 16–24.
7. Точилін В. Ринки базових галузей: напрямки розвитку та державного регулювання / В. Точилін // Економіст. – 2004. – № 3. – С. 57–59.
8. Шпак Ю. В. Інноваційна модель регіонального розвитку переробної сфери АПК / Ю. В. Шпак // Економіка АПК. – 2006. – № 3. – С. 65–69.

Стаття надійшла до редакції 14.05.2015

УДК 330.4.519.8

Бурцева Т. І., к.е.н., доцент, **Васильченко Л. С.**, к.е.н., доцент,
Горяня І. В., к.е.н., доцент ©

Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна

ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ЯК ФАКТОР ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

В статті показано, що сучасні економічні тенденції розвитку підприємств вимагають пошуку ефективних механізмів та інструментів становлення ринкових відносин та потребують нових організаційних форм управління. Вказано роль економіко-математичного моделювання економічних об'єктів і процесів в забезпеченні прийняття управлінських рішень та в процесах економічного зростання підприємства. Наголошено на важливості балансових, оптимізаційних моделей, моделей управління запасами, теорії масового обслуговування, теорії ігор, мереж та інших математичних моделей. Також вказано на необхідність